

irány mellett több fényesen kidolgozott tanulmány tesz hitvallást.

Az „Erdélyi Fialatok” évenként négyszer megjelenő folyóirat, ami igaz, megkönnyíti az anyag feldolgozását: ám ezen túl is nagyon szép munkákat juttat olvasói kezébe.

A tavaszi számban Debreczeni László ír áttekinthető tanulmányt a lap múltjáról és a jövő terveiről. Parádi Ferenc értékes tanulmánya Erdély földrajzi helyzetéről és Molnár Dénes a Székelység nemzeti vagyonáról és adósságáról ad statisztikai kimutatást.

Intenzíven foglalkozik a lap minden egyes száma a főiskolások helyzetével, egyesületeivel és ezeknek feladataival. Az erdélyi főiskolások programját követő például állítjuk a mi főiskolásainknak. — Egyesületek már régen elhagyták a „vagyunk” kezdetleges alakulatát. Szorgalmas munkáikkal sorozatos célkitűzéseiket viszik diadalra. Tonk Emil két feladatát látja legfontosabbnak a főiskolásoknál. 1. „Közös munkával ráirányítani figyelmüket az élet elkerülhetetlen kérdéseire és ezeknek alapos földolgozására”. 2. „Egyéniségeket adni a magyar közösség számára”.

A nyári számban László Dezső ír bevezetőt a reálisan látó nagy magyarok családfájáról. Az értékes cikk Mak-kai Sándor tanulmányainak nyomán készült. Ez a reálisan látó magyar szellemek háromszázados párhuzamát

hozza Bethlen Gábor—Zrinyi, Széchenyi—Eötvös és Ady—Szabó Dezső között. Vita Sándor az erdélyi magyar fogyasztási szövetkezetéről, Dr. Oberding György az erdélyi hitelszövetkezetéről ír beszámolót. Debreczeni László és Dr. Jancsó Béla a faluról és a falumonografiák elkészítési szükségességéről írnak.

Az őszi szám új és értékes kérdéseit tárgyalja a kisebbségi főiskolás ifjúságnak. Dr. Ferenczi Sándor az új tanár nemzedék „Capacitate” vizsgájáról ír: Baczó Gábor a kolozsvári ügyvédjelöltek kérdéseiről; Dr. Györke Árpád és Dr. Gspann az erdélyi fiatal orvos nemzedék és ifj. Parádi Ferenc a gyógyszerészek elhelyezkedési és más aktuális kérdéseiről írnak pontosan tájékoztató képet.

Debreczeni László az iskoláztatás bajainak sürgős orvoslását hangsúlyozza; Kárpáti Lajos a vidék fejlesztő szövetkezetekéről ír beszámolót.

Szükségesnek tartjuk még megemlíteni Csaba Rezsőnek és Dr. Jancsó Elemérnek Szabó Dezsőről és az újonnan megindult Szabó Dezső-füzetekről írt tanulmányát és ismertetését.

Az „Erdélyi Fialatok” programjából és azoknak földolgozásából látjuk, hogy mennyire szerteágazik kultúrközösségük figyelme és a harmonikus munka milyen lelkiismeretesen építi a közös jövőt.

Lévay Endre

Kassák Lajos :

Munkanélküliek

Kassák Lajos ebben a regényében a mai kor legégetőbb problémájával, a munkanélküliség sivár helyzetével foglalkozik. Teljes realitással domborítja ki hőseinek alakját, jellemét, szenvedélyét és élniakarását. Nem is regény ez, hanem a mindennapi élet testéből kiszakított élő húsdarab, amelyet az író szürke, egyszerű ólombetűkbe fil-

mez s amely forró vérrrel, az ember vérével bepermetezve a szemünk előtt él, érez és vergődik.

A regény főhőse Tóth Antal szobafestő. Az őszi szezon elteltével munkanélkülivé válik. A válság ránehezedik az emberiségre. Senki sem építkezik, senki sem költözködik új lakásba s így nincs munkaalkalom. A téli hónapok-

ban mindig munka nélkül volt, de a nyári munkából megtakarított pénzből eltarthatta magát. Néha kisebb-nagyobb munka is akadt, úgyhogy azelőtt ezek a téli hónapok inkább szabadságnak számítottak, semmint munkanélküliségnek. De most? ... Semmi kilátás arra, hogy valami munkát találhasson. Megtakarított pénze hamarosan elfogy s barátja, Pál segítségével tudja csak magát fentartani, aki kisebb-nagyobb pénzüsszegekkel áll szolgálatára. Tóni megindul lefelé a lejtőn. Beköszönt a tavasz, a nyár és csak nem indulnak meg az építkezések. Nincs pénz. Nincs munka.

Tóni — írhatnám így is: tóni, egy a sok százezer tóni, jóska és pista közül, akik dagadt lábakkal, minden remény nélkül tapossák a mocskot ezen a furcsa földön. Tóni nap-nap után bejár a „köpködő“-be, hátha végre mégis akad valami. És mindennap újra és újra döbben a valóságra: semmi, .. soha semmi. Eladja fölösleges ruhadarabjait. Csakhamar egy öltözet ruhája és egy pár rongyos cipője marad, amit magán visel. A kalap fölösleges valami: nincs rá szükség. Eladja és ócska micisapkát vet a fejére, vagy hajdonfővel jár. A régi lakásból kénytelen kiköltözni és ágyrajáró lesz. Meszszire elsodródik Páltól és csak halványan élnek benne a régi baráti emlékek. Egyedül van: milyen szomorú ez! A földön ténfergő millió és millió ember közt egyedül. Nem tud beleilleszkedni új helyzetébe. Az elszegényedett, lezüllött egyéniségnek nincs otthona. A régi elveszett, az újba nem tud beleilleszkedni. Mámoros csodálattal nézi a fiatalokat, akik megélhetést, kenyeret követelnek maguknak és a népnek, megveti a sztrájktróket, de ő maga — hiába akar — nem tud részt venni a tüntetésekben; gyűlöli a vért, amely patakokban folyik.

Olyan egyformák ezek a napok: a

munkanélküliség napjai. Korgó gyomor, kemény fekhely, céltalan bolyongás szürke uccákon, undorító beszélgetések a köpködőben, malmozás a parki padon, csakhogy múljon az idő. Rohannak a percek: egy-kettő, .. és semmi új, .. semmi biztató; csak vágy, ezerszeres vágy az elérhetetlen kényelem után: a lejtőn nincs megállás.

És megy, .. megy a vándor, megy Tóni, mennek a tónik, jóskák és a pisták, mennek lefelé a lejtőn, míg borzalmas, enyhet adó, megvigasztaló öleléssel el nem nyeli őket a sötét, komor éjszaka, mely minden csillogást és minden szennyet magába temet.

Kassák Lajos megelevenítő ereje nagy értéke ennek a könyvnek. Nem szépíti, de nem is túlozza a helyzet tragikus voltát, csak elének vetíti a valóságot: amíg a szegény munkanélküli üres zsebbel, korgó gyomorral, fáradtan rója végig a lucskos uccákat a hideg éjszakában, ugyanabban az időben valahol nagy pénzüsszegek csörögnek az asztalon, valahol vígan fogyasztják el a bőséges vacsora utáni feketekávé, a kivilágított kávéházakban pedig fékevesztetten tombol a dzsessz. Vannak tehát az életnek még olyan kiválasztottjai, akiknek még ma is jól megy a soruk. Miért ne változhatna meg a munkanélküliek helyzete is? .. Miért ne lendülhetne ismét magasba a kerék? .. Miért ne? .. De nem változik! .. A sors kereke pedig mindig újakat ragad a mélybe, de senkit sem emel föl a magasba.

De talán nem is annyira a lezüllés, nem is annyira a nyomor fáj! .. Nem a pillanatnyi keservek töltik meg épével az életet, .. nem! A kilátástalanság a legnagyobb gyötrelmem. Ezt lehetne Kassák könyvének mottójául venni. A nyomort, a „nélkülözést“ még el lehet viselni, mint ahogy a marék rizsen tengődő kínai kuli is elviseli, anélkül, hogy eszébe jutna, hogy ez nem jól

van így. De irtózatosan gyötör az a tudat, hogy valamikor másképp is volt, valamikor még nem okozott gondot a mindennapi kenyér beszerzése, mert mindenki dolgozhatott, aki akart. És most?.. most még száraz kenyérért és kemény fekhelyért is emberlelti harcot kell vívni: nincs kilátás, hogy valaha is másképp legyen. És azt mond-

ják, hogy ez élet? Eh, fenét. nem élet ez, még csak nem is hasonlít rá! Valami átmeneti állapot élet és halál között, de rosszabb az életnél és elviselhetetlenebb a halálnál. Az úgynevezett élet a világ legnagyobb tragédiája, mely sohasem végződik happy-ennel.

Kolozsy Tibor

Illés Sándor:

Halott mesék

Minden rapszódikus fiatal léleknek vannak kétségbeesett vajúdásai. A nyugtalan lelkek egész élete metamorfózisok sorozatából áll, melyek csaknem időjárás szerint változtatják egymást; csak az elfáradás az, amely az átalakulásoknál megnyugvásnak, elcsendesedésnek tűnik: később azonban újabb lelki megrázkódtatás ismét fölkorbácsolja az érzéseket. Mint a zivatar, mely az elemi átalakulások zúrzavaros perceiben orkánná nő, tép, szaggat és mindent lerombol, — majd hirtelen ereje szakadtan megtörik s széthull az elemek dühe.

Az életet erősen és tudatosan élő fiatal lélek szellemi fejlődésénél az élet különböző szakaszaiban hasonló átalakulásokon megy át.

Talán mondhatjuk ilyen változásokon ment át Illés Sándor húszéves költő lelki élete. A „Csillaghullás” című verseskötetében az érettlenség, a kielégítetlen vágyak, csalódások és kegyetlen visszahatások káosza tombolt fejevesztetten ifjú lelkében. Elvesztette lába alól a talajt, sirt, könnyögdött, majd önkívületében szidta a keresztet, a Krisztust. A „Halott mesék”-ben elült a kétség, elfáradt és elcsendesedett a lelke. Megbékélt Istennel. Rapszódikus csapkodása még itt-ott érezhető, de kialakulóban van benne az életerős és megállapodott ifjú, akinek hangja a háború utáni meggyötört ifjú lelkek dalát hozza.

Illés Sándor tehetsége kétségtelen, szavainak ereje fejlődik, izmosodik és kifejezőképessége is kialakulóban van.

Régi betegsége Illés Sándornak sajnos még mindig érezhető. Termékenysége, meglátásainak és kifejezőképességének értékét erősen lerontja a sok helyen szinte kirívó Ady-hatás.

„Húszévem kincse”-nek eredeti témáját nem tudja elszakítani Adytól. „Hogy egy kicsit tovább éljek” című versben szintén Ady soraival találkozunk. Ugyancsak ez érezhető ki „Sápadtan kevélyen” című verséből.

Bácskáról írt verseiben van Illés Sándor igazi ereje és eredetisége. Parasztjai, a buzatáblás, szöketiszás, akácfavirágos rónaságai százszázalékosan adják vissza a Szenteleky által sokat emlegetett „couleur locale” színt. Opus I, II, „Aratás után”, „Rapszódia”, „Valaki ellopta a régi kedvet” verseiben találjuk az igazi Bácskát és földhözragadt „mulató”, „temető parasztjait, — akiknek arcukon haldoklik a bánat”.

„Az élet tele van kinnal és vérrel” — a víg percek mögött mindég ott rejtőzik a halál. Az ősi „derüre-ború” ragadja meg az olvasót a versek olvasásakor, melyekben a dal sirva-vígan emelkedik az ég felé, de a nyomor és a gyász visszhangtalan káromkodással torzítja a poros, sáros bácskai rögök felett.